

Zamecki, Stefan

Uroczyste posiedzenie poświęcone pamięci Wojciecha Świątosławskiego

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 24/r2, 485-487

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HISTORIA NAUKI NA WYSTAWIE MUZEUM ZIEMI PAN

W listopadzie i grudniu 1978 r. w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie otwarto dwie wystawy mające związek z dziejami nauk geologicznych w Polsce. Pierwsza z nich, stanowiąca ekspozycję zbiorów siarki (kolekcja własna Muzeum), nawiązywała do 25-lecia odkrycia złóż tej kopaliny w Tarnobrzescu. Druga — zorganizowana w 5-lecie zgonu Antoniny Halickiej — była podsumowaniem jej dorobku w zakresie petrografii, historii nauki, organizacji nauki i muzealnictwa.

Część historyczna wystawy poświęcona siarce została opracowana przez odkrywców złoża w Piasecznie: prof. Stanisława Pawłowskiego i jego żonę — doc. Katarzynę z Czarnockich Pawłowską. Pokazali oni m. in. opracowania dokumentacyjne złoża z okresu prac odkrywczych, tekst książki S. Staszica *O ziemiorodztwie Karpatów i innych gór i równin Polski* z 1815 r., wskazujący na możliwość znalezienia tej kopaliny w miejscu obecnego wydobycia w Polsce i ZSRR, dyplomy i wyróżnienia oraz inne pamiątki dokumentujące działalność naukową odkrywców.

Druga z wystaw przypominała dorobek osoby, której zgon w 1973 r. był ogromną stratą dla muzealnictwa polskiego. Przekonaliśmy się o tym w 1978 r. podczas III Polsko-Radzieckiego Sympozjum Historiografii i Geologii, gdy osoby, którym powierzono z polskiej strony kontynuację imprezy (dwie poprzednie organizowała prof. Halicka wraz z zespołem historycznym Muzeum Ziemi), nie poddały w pełni ciężarowi przedsięwzięcia.

Na wystawie poświęconej Antoninie Halickiej, opartej na archiwaliach Muzeum Ziemi, przedstawiono wiele interesującego materiału. Złożyły się na to publikacje oraz notatki terenowe (m. in. ze Szwecji i Finlandii) z okresu międzywojennego, dokumentacja dwóch pierwszych spotkań polskich i radzieckich historyków geologii i geografii z lat 1969—1972, informacje o działalności muzealniczej byłego dyrektora Muzeum Ziemi, jej udział w pracach nad organizacją nauczania nauk geologicznych w Polsce Ludowej i inne. Główne kierunki jej pracy, zwłaszcza po ostatniej wojnie, dokumentowane były licznymi opracowaniami rękopiśmiennymi, mającymi znaczenie źródeł historycznych.

Wystawę — poświęconą A. Halickiej — zorganizowali Janina Górńska i niżej podpisany. Wspomagali ich w tej pracy dr Barbara Ceranowicz i doc. Krzysztof Jakubowski. Wystawa nie została jednak udokumentowana katalogiem, co znacznie pomniejsza rangę trudu włożonego w jej przygotowanie.

Tak się złożyło, że dorobek Antoniny Halickiej nie został dotychczas opracowany w formie książki. Ukazały się wprawdzie wspomnienia („Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”, „Przegląd Geologiczny”, „Przyroda Polska”, „Biuletyn INHIGEO”), ale nie zastąpi to potrzeby monografii opartej na zachowanych źródłach. Również nie zorganizowano Sesji poświęconej wybitnemu muzealnikowi polskiemu. Mimo to osiągnięcia Halickiej nie zostały zapomniane. Świadczy o tym nie tylko wystawa w Muzeum Ziemi, lecz także wypowiedzi radzieckich przyjaciół byłego dyrektora Muzeum, którzy na zakończenie wspomnianego spotkania historyków geologii i geografii w 1978 r. podkreślili wkład Halickiej do rozwoju międzynarodowej współpracy naukowej.

Zbigniew Wójcik
(Warszawa)

UROCZYSTE POSIEDZENIE POŚWIĘCONE PAMIĘCI
WOJCIECHA ŚWIĘTOSŁAWSKIEGO

Z okazji dziesiątej rocznicy śmierci najwybitniejszego polskiego fizykochemika pierwszej połowy XX w. — Wojciecha Świętosławskiego (1881—1968) — dnia 28 kwietnia 1978 r. odbyło się w audytorium Instytutu Chemicznego PAN w War-

szawie uroczyste posiedzenie naukowe poświęcone uczczeniu pamięci tego uczonego. Posiedzenie zorganizowane zostało przez Komitet Nauk Chemicznych PAN, Polskie Towarzystwo Chemiczne, Politechnikę Warszawską, Wydział Chemii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytut Chemii Fizycznej PAN. Kilka dni wcześniej, a mianowicie 24 kwietnia 1978 r., w Muzeum Techniki w Warszawie otwarto wystawę pt. *Wojciech Świętosławski 1881—1968*¹. Obie te imprezy miały przyczynić się do spopularyzowania osiągnięć polskiego fizykochemika nie tylko wśród zawodowych fizykochemików, ale i wśród szerszego kręgu odbiorców. Oczywiście posiedzenie naukowe o randze krajowej miało charakter bardziej zamknięty aniżeli wspomniana wystawa.

Posiedzenie zagał — w imieniu Komitetu Nauk Chemicznych PAN — prof. A. Bielawski.

Pierwszym referentem był prof. Z. Wojtaszek, który zwrócił uwagę na udział W. Świętosławskiego w pracach — powstałego w 1919 r. — Polskiego Towarzystwa Chemicznego. W zakończeniu swego wystąpienia prof. Z. Wojtaszek odczytał nie publikowany dotychczas list Karola Olszewskiego do Mikołaja Aleksandrowicza Umowa — profesora Instytutu Fizycznego Uniwersytetu Moskiewskiego (1910), który zawiera interesującą charakterystykę Świętosławskiego.

Następne referaty miały bądź to charakter wspomnieniowy (prof. A. Országh), bądź to specjalistyczny (profesorowie: W. Wóycicki, K. Zięborak, J. Stecki i A. Bylicki).

Prof. A. Országh mówił o działalności wychowawczej W. Świętosławskiego na uniwersytecie i politechnice. Wypowiedź ta miała charakter bardzo osobisty. Wyłania się z niej sylwetka Świętosławskiego jako człowieka o wysokich walorach nie tylko naukowych, ale i moralnych; człowieka, który posiadał trudną umiejętność szybkiego oceniania ludzi pod kątem ich możliwości intelektualnych, charakteru, postawy wobec innych itd. Sam Świętosławski wiele pomagał materialnie i moralnie swym współpracownikom, czując się odpowiedzialnym za rozwój kadry naukowej, którą kierował. Będąc doskonałym organizatorem pracy badawczej, umiał stymulować największe wysiłki swych podwładnych w tym zakresie.

Prof. W. Wóycicki mówił o wkładzie W. Świętosławskiego do termochemii. Jego działalność w tym zakresie rozpoczęła się — jak wiadomo — w pracowniach Kijowa i Moskwy. Pokłosem tych badań stała się seria artykułów publikowanych od 1908 r. na łamach „Chemika Polskiego” i monografia pt. *Termochemia* (1928). Mówca zwrócił uwagę na związki laboratoryjnych badań Świętosławskiego z praktyką przemysłową (problem ten był akcentowany także w pozostałych wystąpieniach). Reasumując referent zwrócił uwagę na rolę Świętosławskiego w tworzeniu polskiej szkoły termochemicznej.

Prof. K. Zięborak omówił osiągnięcia W. Świętosławskiego w ebulliometrii jako dziale techniki pomiarowej. Przypomnił czasy sprzed II Wojny Światowej, kiedy to powstały w Warszawie pierwsze ebulliometry, przedstawił rozwój tej dziedziny badań oraz zwrócił uwagę na wkład szkoły Świętosławskiego do jej rozwoju.

Prof. J. Stecki przedstawił szeroko problemy azeotropii, subdyscypliny chemicznej, w której wkład W. Świętosławskiego był — obok termochemii — największy i to w skali światowej. Referat miał właściwie charakter wykładu azeotropii współczesnej.

W bliskim merytorycznym związku z tym wystąpieniem pozostawał referat prof. A. Bylickiego, poświęcony osiągnięciom W. Świętosławskiego w badaniach nad własnościami fizykochemicznymi węgla kamiennych, a także nad chemiczną ich przeróbką.

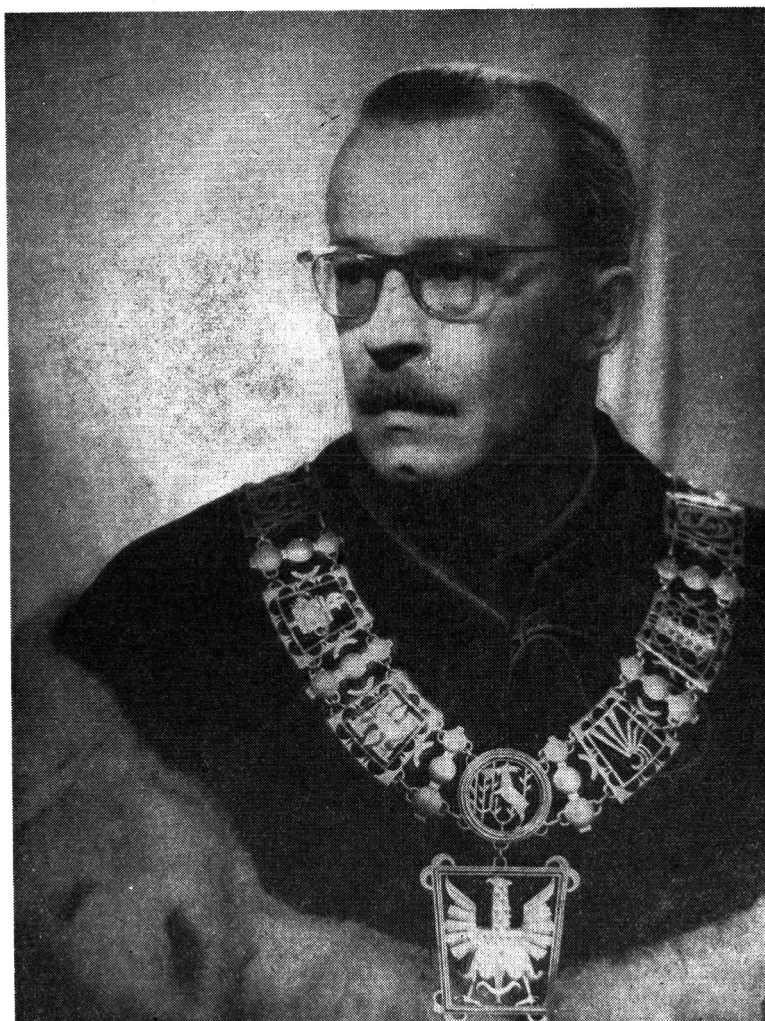
¹ Por. Zbigniew Wójcik: *Nowe wystawy Muzeum Techniki NOT w Warszawie*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1978 nr. 3—4, str. 807.

Posiedzenie wykazało potrzebę dalszego zajmowania się dorobkiem wybitnych chemików polskich, twórców szkół naukowych. Można przeto sądzić, że po uroczystościach ku pamięci prof. W. Świątosławskiego przyjdą dalsze, poświęcone innym, wybitnym chemikom naszego kraju.

Stefan Zamecki
(Warszawa)

SESJA POŚWIĘCONA PAMIĘCI WŁODZIMIERZA HUBICKIEGO

Dnia 18 kwietnia 1978 r. odbyło się w Lublinie uroczyste posiedzenie poświęcone pamięci Profesora Włodzimierza Hubickiego. Zebranie zorganizowały: Lubelskie Towarzystwo Naukowe i Polskie Towarzystwo Chemiczne — Oddział w Lublinie. Przemówienie wstępne wygłosił prezes Lubelskiego Towarzystwa Naukowego — prof. Tadeusz Krwawicz.

Ryc. 1. Profesor Włodzimierz Hubicki jako rektor UMCS w latach 1956—1959